

چرا در شب یلدا، انار می خوریم از: دکتر عباسی احمدی

مقدمه

یلدا (YALDA) یک کلمه ی فارسی نیست و از زبان مسیحیان سریانی وارد زبان فارسی شده است. یلدا در زبان سریانی به معنای «تولد» است. بسیاری از پژوهشگران معتقدند که آیین یلدا، در اصل، جشن تولد حضرت خورشید یا حضرت میترا یا حضرت مهر بوده است و حضرت میترا در فردای چنین شبی به دنیا آمده است. استدلال آنان بر این پایه است که شب یلدا مصادف با ۲۱ دسامبر و مصادف با انقلاب زمستانی است. آنان می گویند که شب یلدا بلندترین شب سال است و از آن پس بر طول روز یعنی بر طول قلمروی خورشید افزوده می شود و از طول شب یا قلمروی ظلمت کاسته می گردد. این استدلال برای عصر مذهب و عصر خدایان به نظر درست می رسد. اما برای تفسیر آیین یلدا باید از عصر مذهب به عصر جادو برویم و ریشه های آیین یلدا را، مانند صدها آیین دیگر، در عصر جادو یعنی در دوره ای که هنوز خدایان به وجود نیامده اند، جستجو کنیم.

هدف

در این مقاله می خواهیم نشان بدهیم که آیین یلدا در اصل نه برای تولد حضرت میترا، بلکه نوعی جادوی سرایتی برای انتقال نیروی زاینده گی از درخت به انسان بوده است.

انار

برای پیدا کردن ریشه های جادویی شب یلدا باید در این مراسم به عناصری که با باروری و برکت ارتباط دارند توجه کرد. یکی از این عناصر خوردن انار و هندوانه در شب یلدا است. اولین سوالی که مطرح می شود این است که چرا در شب یلدا انار می خورند؟ انار سمبول چه چیزی است؟ اصلا تولد حضرت میترا چه ربطی به خوردن انار دارد؟ برای پاسخ به این سوال باید توجه کنیم که میوه ی انار به خاطر دانه های زیادی که دارد، مظهر باروری و زاینده گی است. بنابراین خوردن انار نوعی جادوی سرایتی است تا از این راه، نیروی باروری و زاینده گی از انار به آدم منتقل شود. در عصر جادو، بومیان ایران معتقد بودند که روح باروری و برکت در درختان گوناگون منجمله درخت انار زندگی می کند. این روح درختی، بعدها، یعنی در سپیده دم عصر مذهب، به صورت آناهیتا، ایزد بانوی باروری و برکت، از زمین به آسمان رفت. از آن پس، مردم برای باروری و برکت به درگاه ایزد آناهیتا ندبه و زاری می کردند و با التماس از این ایزد آسمانی، طلب نعمت و فراونی می نمودند. اما در عصر جادو، این روح درختی هنوز در دانه های انار خانه داشت و آدمی می توانست، بدون ندبه و زاری به درگاه ایزدان آسمانی، دانه های انار را ببلعد و از این راه، نیروی باروری و زاینده گی را از آن روح درختی به خود انتقال دهد. آیین جادویی خوردن انار در شب یلدا، بازمانده ی سنت های قدیمی بومیان نیمه وحشی

ایران در عصر جادو ست. بومیانی که به نیروی جادو و بدون زاری های خوار کننده ی عصر مذهب، می خواستند طبیعت را مقهور اراده ی تابناک و زمینی خود کنند.

خوردن انار نوعی جادوی سرایتی برای انتقال نیروی باروری و برکت از درخت به انسان است.

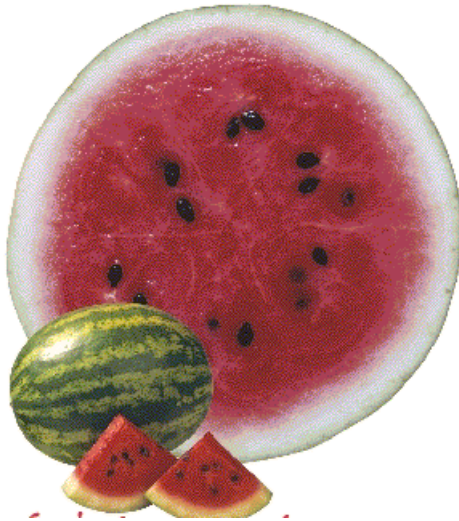
شکل میوه ی انار، گرد و به شکل پستان دختران نورسیده است و این خود نشانه ی دیگری از ارتباط این روح درختی با زن و زنانگی در عصر جادو می باشد. می دانیم که در دوره ی پدر سالاری، زنان از آن مقام والایی که در عصر جادو داشتند به زیر کشیده شدند و غرایز آنان به خصوص نیروی باروری و زاینده گی آنان و هماغوشی های آزادانه ی آنان، به عنوان امیال نفسانی و وسوسه های شیطانی فروکوفته گردید. اما میوه ی انار که به شکل پستان های زنان است، به عنوان مظهر باروری و زاینده گی در مراسم شب یلدا به جا مانده است و مردم بی آن که خود بدانند هزاران سال است که این تندیسه ی زنانه را گرامی می دارند.

هندوانه

خوردن هندوانه در شب یلدا نیز مانند خوردن انار، نوعی جادوی سرایتی است. زیرا هندوانه نیز مانند انار، به خاطر دانه های فراوانی که دارد، مظهر باروری و زاینده گی است.

در شب یلدا، مردم به غیر از انار و هندوانه، آجیل نیز می خوردند. می دانیم که آجیل بیشتر از تخمه ی هندوانه درست شده است. و تخمه ی هندوانه نیز مانند خود هندوانه، مظهر باروری و زاینده گی است. بنابراین، خوردن آجیل، نیز مانند خوردن هندوانه، نوعی جادوی سرایتی است تا به وسیله ی آن نیروی باروری و زاینده گی از تخمه ی هندوانه به

آدمی منتقل شود. خوردن آجیل نه تنها در شب یلدا، بلکه در آیین های نوروزی و بسیاری از جشن های دیگر ایرانی نیز دیده می شود و در همه ی آن ها همین کارکرد جادویی را دارد. امروزه، کارکرد جادویی انار و هندوانه و آجیل فراموش شده است و این مراسم به صورت سنت های فولکلوریک در آمده است. گرچه بوته ی هندوانه در اصل بومی قاره ی آفریقا است و از آن جا وارد ایران شده است، اما این بوته همراه با درختچه ی انار که بومی ایران است، نقش مهمی در آیین های باروری و زاینده گی فرهنگ ایران بازی می کند

میوه ی جادویی هندوانه به خاطر تخمه های فراوان و شکل مدورش، مظهر باروری و زاینده گی است.

کاج کریسمس و سرو یلدا

مقارن با شب یلدا، دو جشن دیگر نیز برگزار می شود که به نوعی با آیین درخت پرستی و تقدس درخت و جادوی سزایتی ارتباط دارند. این دو جشن عبارتند از جشن ایلانوت و جشن کریسمس. یهودیان ایران همزمان با شب یلدا، مراسمی به نام جشن «ایلانوت» (Illanout) دارند. که بسیار شبیه به شب یلدا است. نام دیگر این مراسم، «جشن درخت» است که از روی نام این جشن می توان به ریشه ی اصلی آن که نوعی جادوی درختی است پی برد. مسیحیان ایران نیز همزمان با شب یلدا، جشن کریسمس را دارند که در آن درخت کاجی را به خانه می آورند و آن را تزئین می کنند و به گرد آن جمع می شوند. این کاج کریسمس بسیار شبیه به سرو یلدا است که در روزگار قدیم، زردشتیان در شب یلدا آن را تزئین می کردند و در اتاق خود می نهادند. در این مراسم، روح باروری و برکت در کاج کریسمس و یا در سرو یلدا، زندگی می کند و مسیحیان و یا زردشتیان با جمع شدن برگرد این درختان سعی می کنند تا از طریق جادوی سزایتی نیروی باروری و زاینده گی را از درخت به خود منتقل کنند.

عنصر دیگری که مراسم درخت پرستی عید کریسمس را به مراسم انار خوران شب یلدا

پیوند می دهد شاخه های درخت انار است. در بعضی از نقاط ایران، در مراسم کریسمس از شاخه های انار برای تزئین حلقه ی کریسمس استفاده می کنند. به این حلقه ی کریسمس در زبان انگلیسی (Christmas Wreaths) می گویند. این حلقه را بالای در اتاق آویزان می کنند تا نیروی باروری و زاینده گی از انار به خانه ی آنها سرایت کند. خوردن میوه ی انار در شب یلدا و آویزان کردن شاخه های درخت انار در شب کریسمس. هردو، ریشه در آیین های عصر جادو دارند.

نُتیجه گیری

در این مقاله نشان دادیم که آیین یلدا در اصل نه برای تولد حضرت میترا، بلکه نوعی جادوی سرایتی برای انتقال نیروی زاینده گی از درخت به انسان بوده است. کلمه ی «یلدا» یا تولد، بیشتر با زایمان و زاینده گی و باروری سرو کار دارد تا با تولد حضرت میترا. به نظر می رسد که مراسم پدرسالارانه ی تولد حضرت میترا بعدها یعنی در عصر مذهب، به این آیین جادویی مادر سالارانه اضافه شده است. اما هنوز ریشه های جادویی آن در مراسم خوردن انار و هندوانه به روشنی به چشم می خورد.

Email: abbas.ahmadi@mailcity.com

Web site: <http://news.gooya.com/ahmadi.php>

File: Yalda01.vnf